

บทที่ 4

สถานภาพและบทบาทของสตรีที่เป็น สมาชิกกลุ่มแม่บ้านในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน

สตรีกลุ่มแม่บ้านเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมให้สตรีมีโอกาสในการช่วยเหลือสังคม และมีความสามัคคีรู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้เป็นอย่างดี สมาชิกกลุ่มแม่บ้านนั้นไม่มีการจำกัดว่าควรจะมีอายุเท่าไรจึงจะเหมาะสม แต่จะต้องเป็นสตรีที่แต่งงานแล้ว และมีความเต็มใจอาสาเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน รวมถึงต้องเป็นผู้ที่มีความประพฤติและมีศีลธรรมจรรยาที่ดี พร้อมที่จะเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนร่วมและสังคมอย่างแท้จริง สำหรับประชากรที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ เป็นสตรีที่เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านจำนวน 120 คน จาก 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 4 บ้านท่าเกวียน, หมู่ที่ 5 บ้านแม่แก็ดหลวง และ หมู่ที่ 7 บ้านสหกรณ์ ตำบลหนองจ้อม อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้วิธีการ สัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสตรีสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน

สมาชิกสตรีกลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ในหมู่บ้านที่พบจะมีอายุเฉลี่ยระหว่าง 31-50 ปี (ร้อยละ 70) สาเหตุที่สตรีกลุ่มนี้อาสาเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านในอัตราที่สูง เนื่องจากเป็นสตรีที่มีอาชีพที่แน่นอนมีครอบครัวที่ลูก ๆ เริ่มโตและเข้าโรงเรียนกันเป็นส่วนใหญ่ ทำให้มีเวลามากขึ้นในการที่จะทำงานเพื่อสังคม โดยเฉพาะช่วงอายุ 41-50 ปี นั้น สตรีกลุ่มนี้มีเวลาว่างมาก เนื่องจากภาระในครอบครัวน้อยลง ลูก ๆ โตแล้ว งานประจำส่วนมากก็จะทำอาชีพเกษตรกรและค้าขาย ส่วนสตรีที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไปมีอัตราที่ต่ำในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกสตรีกลุ่มแม่บ้าน เนื่องจากสตรีวัยนี้คิดว่าตัวเองอายุมากแล้ว ไม่ค่อยชอบเข้าสังคม อยากพักผ่อนอยู่กับครอบครัวมากกว่า และสตรีที่มีอายุเฉลี่ย 21-30 ปี หรืออายุต่ำกว่า 20 ปี ที่มีอัตราการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านก็เนื่องจากสตรีกลุ่มนี้เพิ่งเริ่มสร้างครอบครัว และฐานะทางการเงินจึงมุ่งแต่ทำงาน โดยเฉพาะการเข้าไปทำงานในเมืองทั้งเป็นลูกจ้างในร้านค้า โรงแรม และหน่วยงานราชการต่าง ๆ อีกทั้งลูก ๆ ยังเล็กอยู่ต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษจึงทำให้ไม่มีเวลาที่จะทำงานเพื่อสังคมและส่วนร่วมได้มากนัก ส่วนอาชีพของสตรีที่เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านนั้นส่วนใหญ่ที่พบคือ อาชีพเกษตรกร รับจ้างและค้าขาย ตามลำดับ

(ร้อยละ 38.3, 29.2 และ 25) ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันอาชีพของกลุ่มแม่บ้านทั้ง 3 ประเภทดังกล่าวมีอัตราที่ไม่แตกต่างกันมากนัก เนื่องจากตำบลหนองจ้อมเป็นชุมชนที่อยู่ติดกับเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ทำให้วัฒนธรรม ความรู้ และความเจริญต่าง ๆ จากเมืองเข้าสู่ชุมชนโดยง่าย ทำให้สตรีมีโอกาสเลือกประกอบอาชีพได้หลากหลายมากขึ้น จึงเป็นสาเหตุให้สตรีที่ประกอบอาชีพทางการเกษตรลดน้อยลง เพราะอาชีพเกษตรกรรมนั้นต้องใช้แรงงานที่หนัก ไม่ค่อยมีเวลาพักผ่อนและในปัจจุบันที่นำใช้ในการทำการเกษตรในตำบลหนองจ้อมก็มีจำนวนลดน้อยลงด้วย เนื่องจากการขายที่ดินให้แก่นายทุนในการทำบ้านจัดสรรและโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ กันมากขึ้น สตรีกลุ่มแม่บ้านส่วนหนึ่ง เมื่อมีทุนก็จะหันไปประกอบอาชีพค้าขาย โดยมีทั้งการเปิดร้านขายของชำภายในบริเวณบ้านหรือขายของในตลาดสด เป็นต้น

นอกจากนี้อาชีพรับจ้างก็เป็นอาชีพที่ได้รับความนิยมและหันมาทำกันมากขึ้น ในปัจจุบันเนื่องจากการเดินทางเข้ามาหางานและทำงานในเมืองมีความสะดวกมากขึ้น และได้เงินเดือนทุกเดือน ไม่เหมือนกับการทำอาชีพอื่นอาจทำให้ประสบกับปัญหาด้านการขาดทุนหรือหนี้คั่งหนี้เยอมากกว่า อาชีพรับจ้างที่พบส่วนมาก โดยแบ่งเป็นสตรีแม่บ้านกลุ่มที่มีความรู้ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาไป ก็จะมีความสามารถในการเลือกงานได้มากกว่า โดยอาจจะเป็นงานในหน้าที่เสมียน เลขานุการ หรือธุรการ สตรีที่มีความรู้น้อยหรือไม่มีความรู้ก็อาจจะไปหางานในตำแหน่งแม่บ้าน รับจ้างเลี้ยงเด็ก หรือดูแลผู้สูงอายุตามบ้าน พนักงานทำความสะอาด ลูกจ้างในร้านอาหาร พนักงานส่งของ พนักงานเก็บตัวรถเมล์ เป็นต้น แม่บ้านที่ทำเฉพาะหน้าที่การเป็นแม่บ้านดูแลครอบครัวเพียงอย่างเดียว ในปัจจุบันพบได้น้อยมากมีเพียง ร้อยละ 7.5 เท่านั้น เนื่องจากสถานะเศรษฐกิจในปัจจุบันทุกคนต้องช่วยกันทำงานและดูแลสมาชิกในครอบครัวให้ได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น มีการแข่งขันกับทางสังคมและเศรษฐกิจสูงขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าสตรีที่มีหน้าที่เป็นแม่บ้านเพียงอย่างเดียว นั้น ส่วนมากจะมีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป เพราะบางคนเชื่อว่าตัวเองทำงานหนักมาแล้วอยากพักผ่อน บางคนมีปัญหาด้านสุขภาพ และบางคนก็มีฐานะดี เนื่องจากการทำงานอย่างขยันขันแข็งและการเก็บออมมาโดยตลอด ก็เลยทำให้อยากรักษาสุขภาพโดยการทำงานให้น้อยลงและไม่อยากไปเป็นลูกจ้างใครอีก กรณีของรายได้ต่อปีของสตรีกลุ่มแม่บ้านพบว่า ร้อยละ 37.5 มีรายได้ตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไป เนื่องจากสตรีกลุ่มแม่บ้านมีโอกาสในการทำงานสูงขึ้น บางคนประกอบหลาย ๆ อาชีพในเวลาเดียวกันทั้งทำการเกษตรและค้าขายควบคู่กันไป หรือบางรายก็ไปรับจ้างร่วมกับการทำการเกษตรไปด้วย สาเหตุหนึ่งที่ทำให้สตรีกลุ่มแม่บ้านมีรายได้ที่สูงขึ้นกว่าในอดีตก็คือ การรู้จักการทำอาชีพเสริมของสตรีกลุ่มแม่บ้านนั่นเอง โดยจะเห็นว่ารายได้รองลงมาคือ 30,001 - 50,000 บาทต่อปี พบสูง

ถึงร้อยละ 25.7 ร้อยละ 10.8 ของสตรีกลุ่มแม่บ้านที่ยังคงมีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อปี เนื่องจากสตรีกลุ่มนี้มีโอกาสในการเลือกประกอบอาชีพได้น้อย อาจเนื่องจากมีภาระในการดูแลลูก หรือสมาชิกคนอื่นในครอบครัว หรือมีการศึกษาและต้นทุนตํานั่นเอง ทำให้สามารถประกอบอาชีพได้เพียงอย่างเดียว เช่น ค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ ทำการเกษตร หรือรับจ้างทั่วไปเท่านั้นเอง ส่วนระดับการศึกษาพบว่าส่วนมากร้อยละ 75 สตรีที่เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านยังคงมีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา สอดคล้องกับอายุของสตรีกลุ่มแม่บ้านที่ส่วนมากมีอายุระหว่าง 40 ปีขึ้นไปคือ ยังคงเป็นสตรีรุ่นเก่าที่ยังไม่ค่อยได้รับการส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาในระดับสูงจากครอบครัว เนื่องจากต้องการแรงงานด้านการเกษตรนั่นเอง นอกจากนี้ยังพบว่ายังมีสมาชิกกลุ่มแม่บ้านที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาหรือสูงกว่าถึงร้อยละ 23 เนื่องจากสตรีกลุ่มแม่บ้านเหล่านี้เป็นสตรียุคใหม่ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี หรือช่วงอายุระหว่าง 21 - 30 ปี ซึ่งโอกาสทางด้านการศึกษาของสตรีกลุ่มนี้จะมีมากกว่ากลุ่มแรกที่ได้กล่าวไปแล้ว และยังส่งผลต่อความสามารถในการประกอบอาชีพได้หลากหลายกว่า มีหัวก้าวหน้าในการคิดทำแผนงาน และให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือสังคม การดำเนินงานของสตรีกลุ่มแม่บ้านในงานด้านการพัฒนา แสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี และคิดว่าจะเป็นกำลังสำคัญของสตรีกลุ่มแม่บ้านในตำบล หมู่บ้านต่อไปในอนาคตได้ พบว่าการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ได้จาก สตรีที่เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านถึงร้อยละ 93.3 รองประธานกลุ่มแม่บ้านร้อยละ 4.2 และประธานกลุ่มแม่บ้านร้อยละ 1.7 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่ามีการดำรงสมาชิกภาพมากกว่า 1 อย่างในสังคม เช่น ร้อยละ 43.3 เป็นกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ร้อยละ 15.8 เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 3.3 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร และร้อยละ 1.7 เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และฅวํปํนกํจสงเคราะห้ เป็นต้น

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มแม่บ้าน

ลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มแม่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
1. อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	1	0.8
21-30 ปี	19	15.8
31-40 ปี	41	34.2
41-50 ปี	44	36.7
51 ปีขึ้นไป	15	12.5
รวม	120	100
2. อาชีพ		
เกษตรกร	46	38.3
ค้าขาย	30	25.0
รับจ้าง	35	29.2
อื่น ๆ	9	7.5
รวม	120	100
3. รายได้ต่อปี		
น้อยกว่า 10,000 บาท	13	10.8
10,001-30,000 บาท	30	25.0
30,001-50,000 บาท	32	25.7
50,000 บาทขึ้นไป	45	37.5
รวม	120	100
4. ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียน	2	1.7
ประถมศึกษา	90	75.0
มัธยมศึกษา	26	21.7
ปวช./ปวส.	2	1.7
รวม	120	100

ลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มแม่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
5. ตำแหน่งในชุมชน		
ประธานกลุ่มแม่บ้าน	2	1.7
รองประธานกลุ่มแม่บ้าน	5	4.2
สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน	112	93.3
อื่น ๆ	1	0.8
รวม	120	100
6. สมาชิกกลุ่มอื่น		
กลุ่มเกษตรกร	4	3.3
กลุ่มสหกรณ์การเกษตร	19	15.8
กลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์	52	43.3
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	2	1.7
อื่น ๆ	6	5.0
ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มใดเลย	29	24.2
มาปณกิจสงเคราะห์	2	1.7
ไม่ตอบ	6	5.0
รวม	120	100

4.2 แหล่งความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของแหล่งความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน

แหล่งความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม	จำนวน	ร้อยละ
เอกสาร แผ่นปลิวของราชการ	24	20.0
โทรทัศน์	110	91.7
หนังสือพิมพ์	25	20.8
วิทยุ	88	73.3
อื่น ๆ	1	0.8
รวม	248	206.6

* เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางพบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านส่วนมากร้อยละ 92 บอกว่าได้รับความรู้และข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจากการดูโทรทัศน์ เนื่องจากปัจจุบันโทรทัศน์เป็นสื่อที่แทบทุกครัวเรือนจะมีไว้เป็นแหล่งบันเทิงประจำบ้านและยังพบว่ารายการโทรทัศน์ในปัจจุบันยังมีการสอดแทรกรายการเกี่ยวกับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น แม้กระทั่งการโฆษณาต่าง ๆ ก็มีการสอดแทรกถึงการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ เช่น การดูแลรักษาแหล่งน้ำ สาธารณสมบัติต่าง ๆ การสร้างนิสัยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การทิ้งขยะให้เป็นที่ที่เป็นทาง เป็นต้น รองลงมาได้รับฟังข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจากการฟังวิทยุร้อยละ 73 ซึ่งวิทยุถือว่าเป็นสื่อที่มีราคาถูกและทุกบ้านสามารถมีไว้ครอบครองได้ง่ายกว่าเครื่องใช้ไฟฟ้าชนิดอื่นและเช่นเดียวกันจะพบว่ารายการวิทยุส่วนมากแม้กระทั่งรายการเพลง รายการเกี่ยวกับเด็กจะมีการสอดแทรกและพูดถึงความห่วงใยที่มีต่อสิ่งแวดล้อมแทบทุกรายการ รวมถึงการโฆษณาด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังพบว่าสมาชิกกลุ่มแม่บ้านร้อยละ 20 ได้รับความรู้และข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจากการอ่านหนังสือพิมพ์ ในปัจจุบันประชาชนในหมู่บ้านมีโอกาสได้อ่านหนังสือพิมพ์มากขึ้นเนื่องจากการคมนาคมสื่อสารจากเมืองเข้าสู่หมู่บ้านสะดวกรวดเร็วมากขึ้น การขนส่งทำได้โดยง่าย นอกจากนี้ในหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านยังมีการสร้างที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ซึ่งก็จะมีหนังสือ เอกสารต่าง ๆ มากมายเป็นแหล่งความรู้ รวมถึงที่ขาดไม่ได้คือหนังสือพิมพ์ราย

วันนั่นเอง และยังพบว่าประชาชนในหมู่บ้านสามารถหาอ่านได้จากที่อ่านหนังสือพิมพ์ของวัด และที่ทำการกำนันและผู้ใหญ่บ้าน และร้อยละ 20 ได้รับความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมจากการอ่าน เอกสาร แผ่นปลิวของทางราชการ ซึ่งเอกสารแผ่นปลิวนี้อาจได้จากหลายทางทั้งจากหน่วยงาน ภาครัฐและเอกชน รวมถึงองค์กรต่าง ๆ ที่นำมาแจกในหมู่บ้าน หรือคิดตามสถานที่สาธารณะ ต่าง ๆ และส่วนหนึ่งยังได้จากการที่ประธานกลุ่มแม่บ้านหรือสมาชิกตัวแทนกลุ่มแม่บ้านที่ เดินทางไปเข้าร่วมประชุมหรืออบรมกับหน่วยงานของรัฐและองค์กรเอกชนต่าง ๆ ได้นำมาเผยแพร่ประกอบด้วย เอกสารการประชุม แผ่นพับ ใบปลิว เกี่ยวกับการอนุรักษ์และการใช้ ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่าถูกต้อง การดูแลเรื่องความสะอาดของแหล่งน้ำ การจัดการ ขยะ สิ่งปฏิกูลต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ในการประชุมทุกครั้งหน่วยงานของรัฐยังได้มีการสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับ โรคเอดส์ โรคไข้เลือดออก เพื่อเป็นการแนะนำการป้องกันโรคแก่สมาชิก

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละการเข้ารับการอบรมหรือร่วมกิจกรรมของหน่วยของรัฐ

การเข้ารับการอบรมหรือร่วมกิจกรรม ของหน่วยงานของรัฐ	จำนวน	ร้อยละ
ทุกครั้ง	11	9.2
บางครั้ง	47	39.2
ไม่เคย	62	51.7
รวม	120	100

จากตารางพบว่าสมาชิกกลุ่มแม่บ้านที่เคยได้เข้ารับการฝึกอบรมด้านการจัดการหรือ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีจำนวนน้อยกว่าผู้ที่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรม เนื่องจากหน่วยงาน เนื่องจากหน่วยงานของภาครัฐก็ไม่ค่อยได้มีการจัดการอบรมด้านสิ่งแวดล้อมโดยตรงบ่อยครั้งนัก ส่วนมากจะเป็นหัวข้อการประชุมอื่น ๆ แต่ได้มีการสอดแทรกการอบรมด้านการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมเป็นบางครั้งมากกว่า ดังนั้นจึงเป็นเหตุให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านที่เคยเข้ารับการฝึก อบรมหรือเคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมมีเพียงร้อยละ 48 แต่ที่ไม่เคยเข้ารับ การฝึกอบรมหรือเคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม และถึงร้อยละ 52 อีกสาเหตุ หนึ่งน่าจะมาจากการที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านมีจำนวนมาก จึงเป็นไปได้น้อยที่จะให้สมาชิกทุก

คน ได้มีโอกาสดำเนินการฝึกอบรมได้อย่างพร้อมเพียงคงเป็นการส่งตัวแทนไปประชุมหรืออบรมมากกว่า

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของความสนใจของกลุ่มแม่บ้านต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ความสนใจของกลุ่มแม่บ้านต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
สนใจมาก	60	50.0
สนใจน้อย	57	47.5
ไม่สนใจ	3	2.5
รวม	120	100

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน

การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
ทุกครั้ง	29	24.2
บางครั้ง	85	70.8
ไม่เคย	6	5.0
รวม	120	100

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของวิธีการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน

วิธีการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
จัดฝึกอบรม	18	15.0
จัดตั้งกลุ่มดูแลรับผิดชอบเป็นเขต ๆ	11	9.2
ขอความร่วมมือ	99	82.5
ระดมแรงงานจากกลุ่มทำทุก ๆ เดือน/ปี	72	60.0
รวม	200	166.7

* เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4-6 แสดงให้เห็นว่าปัจจุบันพบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านส่วนมากประมาณ ร้อยละ 98 มีความสนใจต่อการมีส่วนร่วมและจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตน เนื่องจาก การเกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมมากมายระดับประเทศและภายในจังหวัดเชียงใหม่เองที่ชาวบ้าน ได้รับข่าวคราวและรู้เห็นเป็นประจำ ในระดับประเทศอย่างเช่น แม่น้ำสายสำคัญต่าง ๆ เกิดการ น้ำเสีย เนื่องจากการมีการก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมริมฝั่งแม่น้ำ การทิ้งของเสียลงสู่แม่น้ำ ปัญหามลพิษในเชียงใหม่ โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร การเกิดการรั่วไหลของสารเคมี หรือก๊าซพิษต่าง ๆ เช่น กรณีของโรงงานไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง เป็นต้น ในจังหวัด เชียงใหม่เองมีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงและส่งผลกระทบต่อชาวบ้านก็คือ ปัญหาด้านการจัด การขยะที่ยังไม่ประสบความสำเร็จจนถึงปัจจุบัน หรือปัญหาแหล่งน้ำเน่าเสีย โดยเฉพาะแม่น้ำ ปิงซึ่งเป็นหัวใจของชาวเชียงใหม่ ไม่เว้นแม่แต่ในหมู่บ้านชุมชนของกลุ่มแม่บ้านเองที่ใน ปัจจุบันได้มีการประกอบอาชีพหลากหลาย เช่น การทำฟาร์มหมู ไก่ โคนม และการขุดบ่อเลี้ยง ปลา หรือชุมชนบ้านจัดสรรที่ได้ก่อให้เกิดปัญหาด้านมลพิษต่าง ๆ ได้แก่ น้ำเน่าเสีย มลพิษทาง อากาศคือ กลิ่นเน่าเสียจากมูลสัตว์ ขยะต่าง ๆ รวมถึงการทรุดโทรมของถนนสาธารณะต่าง ๆ จากการที่ฟาร์มหรือโรงงานมีการใช้รถขนาดใหญ่ในการขนย้ายอาหารสัตว์ ผลิตภัณฑ์จาก ฟาร์มออกไปจำหน่าย และอุปกรณ์ก่อสร้างต่าง ๆ ผ่านหมู่บ้าน ชุมชน เป็นต้น และปัญหาที่เห็น ได้ชัดก็คือ ปัญหาด้านฝุ่นละอองและควันพิษ ดังตารางที่ 4

จากการสำรวจการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน พบว่ามีสมาชิกกลุ่ม แม่บ้านถึงร้อยละ 95 เคยมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนหมู่บ้านของตนเอง ซึ่ง การจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนหมู่บ้านที่สำคัญ ได้แก่ การขุดลอก คลองส่งน้ำในหมู่บ้าน ถ้า เหมืองสาธารณะต่าง ๆ การ ความสะอาดถนน หนทาง การตัดหญ้าบนไหล่ทาง รวมไปถึงการ กำจัดขยะมูลฝอยการดูแลความสะอาดบริเวณหน้าบ้าน และในบ้านของตนเอง เป็นต้น ดัง ตารางที่ 5 ส่วนวิธีการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน หมู่บ้านของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเองนั้น ได้มี การใช้หลายวิธีร่วมกัน อย่างเช่น การขอความร่วมมือ พบถึงร้อยละ 82.5 ในการขอความร่วมมือ นั้นเป็นวิธีการพื้นฐานทั่วไปที่ใช้กัน อาจจะโดยการประกาศผ่านเสียงตามสายในหมู่บ้าน หรือแจ้งในที่ประชุมประจำเดือน ซึ่งอาจจะเป็นการขอความร่วมมือด้านการรักษาความสะอาด บริเวณบ้าน ถนนหนทาง น้ำคั้นน้ำใช้ในหมู่บ้าน การกำจัดขยะ เป็นต้น รองลงมาได้แก่ การ ระดมแรงงานจากกลุ่มทำทุก ๆ เดือนหรือปี การรณรงค์หรือระดมแรงงานประเภทนี้อาจได้แก่ การระดมแรงงานขุดลอกลำเหมืองสาธารณะ การทำความสะอาดซ่อมแซมโรงเรียน วัด สถาน สถานเอนามัย เป็นต้น ส่วนการจัดการฝึกอบรมให้ประชาชนรักหวงแหนในสิ่งแวดล้อมนั้น

พบเพียงร้อยละ 15 และการจัดตั้งกลุ่มดูแลและรับผิดชอบเป็นเขต ๆ เช่น การแบ่งเขตรับผิดชอบแหล่งน้ำ ถนน พบเพียงร้อยละ 9.2 เท่านั้น ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของกลุ่มแม่บ้านต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ความคิดเห็นของกลุ่มแม่บ้านต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
เหตุผลที่เห็นด้วย เพราะ		
- ต้องการพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น	3	2.5
- เพื่อความเป็นระเบียบ สวยงามของชุมชน และมีความปลอดภัย	25	20.8
- เพื่อทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น	6	5.0
- ไม่ตอบ	86	71.7
รวม	120	100

จากตารางพบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านทั้งหมดที่ตอบแบบสอบถาม เห็นด้วยกับการที่ควรจะต้องให้มีการพัฒนาจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนหมู่บ้านกันอย่างจริงจังต่อเนื่อง เพื่อความเป็นระเบียบ สวยงาม และมีความปลอดภัยของชุมชนหมู่บ้าน เป็นเหตุผลที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านส่วนมากร้อยละ 21 อยากให้มีการจัดระเบียบด้านการรักษาความสะอาดของบริเวณบ้าน หน้าบ้านชุมชนเสียใหม่ ไม่ควรให้มีการทิ้งขยะเรี่ยราด รักษาความสะอาดของแม่น้ำ ถ้าคลองเพราะ ถ้าเหมือนที่ไหลผ่านหน้าบ้านของชาวบ้านนั้น ในฤดูต้นน้ำหลากจะมีขยะและเศษวัสดุสิ่งของจากบ้านเรือนไหลมาติดตามท่อและคอสะพาน จนก่อให้เกิดการอุดตันและส่งกลิ่นเน่าเหม็นอีกด้วย ด้านการจัดการทำความสะอาดถนนหนทางก็เช่นเดียวกัน ถนนในหมู่บ้านชุมชนกับแคบลง เพราะมีหญ้าและวัชพืชขึ้นปกคลุมหนาแน่น ด้านความปลอดภัยด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนหมู่บ้านนั้นต้องการให้มีการจัดการด้านไฟฟ้าตามตรอก ซอกซอยขนาดเล็กให้เพียงพอ มีบริการโทรศัพท์สาธารณะเพื่อแจ้งภัยข่าวสารต่าง ๆ มีการจัดการด้านการรักษาความปลอดภัยจากการลักขโมย อุบัติเหตุต่าง ๆ เป็นต้น รองลงมาร้อยละ 5 เพื่อทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้นและต้องการพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้นอีกด้วย

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม	ทราบ/เห็นด้วย		ไม่ทราบ/ไม่เห็นด้วย		รวม
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. ท่านมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการจัดการขยะ	119	99.2	1	0.8	120(100)
2. ท่านมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการจัดการน้ำ เสียจากบ้านเรือนไร่นา และฟาร์ม	94	78.3	26	21.7	120(100)
3. ท่านมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการกำจัดสิ่ง ปฏิกูลต่าง ๆ	106	88.3	14	11.7	120(100)
4. ท่านมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการจัดการถนน นรกรุงรัง	63	52.5	57	47.5	120(100)
5. ท่านมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการจัดการติด ป้ายโฆษณา แผ่นปลิวขายสินค้า แผ่นปลิวหาเสียง ที่ติดตามรั้วบ้าน เสาไฟฟ้า	95	79.2	25	20.8	120(100)
6. สาธารณูปโภคที่ชำรุด เช่น ถนน สะพาน ที่อ่าน หนังสือหมู่บ้าน ศาลาพักผ่อน ถ้าเหมือนสาธารณะ เป็นเรื่องที่ชุมชนต้องช่วยกันดูแลรักษา ท่านเห็น ด้วย	115	95.8	5	4.2	120(100)
7. การกองวัสดุก่อสร้างตามถนน สถานที่สาธารณะ กีดขวางการจราจร ทางน้ำ ท่านทราบหรือไม่ว่าชุม ชนต้องช่วยกันดูแล	101	84.2	19	15.8	120(100)
8. ถังราง(คลอง)ส่งน้ำสาธารณะ บ่อน้ำสาธารณะ หรืออื่น ๆ ชำรุดเสียหาย ชุมชนรับผิดชอบช่วยกันดูแล รักษา	116	96.7	4	3.3	120(100)
9. สมาชิกในชุมชนหรือบุคคลภายนอกนำเอาสิ่ง ที่เป็นภัยอันตรายต่อชุมชน สมาชิกจักต้องช่วยกันดูแล ขจัดสิ่งเหล่านั้นออกไป	116	96.7	4	3.3	120(100)
10. สมาชิกในชุมชนหรือผู้มีอิทธิพลแสวงหา ประโยชน์จากทรัพยากรและอื่น ๆ จากชุมชนมาก เกินไป เช่น บุกรุกสถานที่สาธารณะ แหล่งน้ำอื่น ๆ ท่านเห็นด้วยหรือไม่ที่ชุมชนจะต้องช่วยกันแก้ ไขปัญหาดังกล่าว	117	97.5	3	2.5	120(100)

จากตารางพบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน หมู่บ้านอยู่ในระดับดี เนื่องจากสามารถให้แนวคิด แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในหลาย ๆ ด้านตรงกันเป็นส่วนใหญ่ ทั้งการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว เช่น การจัดการขยะในครอบครัว การดูแลความสะอาดของบริเวณบ้านและหน้าบ้าน การไม่ทิ้งขยะลงแม่น้ำ ลำคลอง หรือจะเป็นการดูแลสาธารณสุขสมบัติของชุมชนหมู่บ้านและก็ยังคงมีการแสดงความคิดเห็นที่ตรงกัน เช่น การดูแลทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ของชุมชนไม่ให้ถูกบุกรุกหรือนำมาใช้มากเกินไป การดูแลทำนุบำรุงสถานที่ราชการ รวมถึงวัด โรงเรียน สุสาน การดูแลรักษาถนนหนทางที่ผ่านหมู่บ้านชุมชนไม่ให้ชำรุดและรกร้างช่วยกันดูแลซ่อมแซมถนน สะพานที่ชำรุด การปลูกต้นไม้บนไหล่ทาง เพื่อความร่วมมือ สบายงาม และเพิ่มอากาศที่บริสุทธิ์อีกด้วย ลำราง (คลอง) ส่งน้ำสาธารณะ บ่อน้ำสาธารณะที่ชำรุดเสียหาย ชุมชนจะช่วยกันรับผิดชอบดูแลรักษา โดยร่วมแรงร่วมใจกันซ่อมแซม เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป ฉะนั้นสมาชิกในชุมชนทุกคนจะต้องช่วยกันสอดส่องดูแลไม่ให้เกิดความเสียหายอีก นอกจากนี้จากการได้รับข่าวสารต่าง ๆ จึงมีการห้ามนำสิ่งของที่เป็นอันตรายเข้ามาในชุมชน เช่น สารพิษ ยาเสพติด ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นอันตรายต่อเด็กและเยาวชนในชุมชน ฉะนั้นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านจึงมีการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ด้วย นอกจากนี้ในชุมชนอาจจะมีผู้มีอิทธิพลแสวงหาผลประโยชน์ที่จะได้รับจากชุมชน จากทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชน ซึ่งเป็นตัวที่ก่อให้เกิดปัญหาภายในกลุ่มจากการช่วยจากบุคคลภายนอก เช่น การนำที่ดินสาธารณะจัดเป็นหมู่บ้านจัดสรรและโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น ในด้านสาธารณูปโภคที่ชำรุด สมาชิกในชุมชนจะช่วยกันดูแลรักษา เช่น ถนน สะพาน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ศาลาพักผ่อน ลำเหมืองสาธารณะ เป็นต้น และยังมีส่วนของการจัดสิ่งปลูกต่าง ๆ ซึ่งแต่ละบ้านจะต้องรับผิดชอบดูแลภายในบริเวณบ้านของตนเอง และกรณีบางครัวเรือนมีการก่อสร้างต่อเติมบ้านเรือนและนำกองวัสดุก่อสร้างขวางทางจราจร ซึ่งถนนเป็นสถานที่สาธารณะนั้น สมาชิกกลุ่มจะต้องสอดส่องดูแลให้คำแนะนำ เมื่อก่อสร้างเสร็จให้รีบทำความสะอาดเพื่อสะดวกในการจราจร และในช่วงที่มีการเลือกตั้งก็จะมีผู้นำแผ่นปลิวการเลือกตั้งมาติดตามเสาไฟฟ้า รั้วบ้าน เพื่อเป็นการหาเสียงในการเลือกตั้ง นอกจากนี้ยังมีการติดป้ายโฆษณา ขายสินค้าตามหมู่บ้าน เนื่องจากสิ่งเหล่านี้ถือว่าการเพิ่มปริมาณขยะให้แก่ชุมชน ฉะนั้นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านจึงมีการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้มีสภาพดีขึ้น นอกจากนี้ก็ยังมีการจัดการน้ำเสียจากบ้านเรือน ไร่นาและฟาร์ม ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่จะทำการเกษตรแบบผสมผสาน

4.3 บทบาทสตรีในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ตารางที่ 9 บทบาทในครอบครัว

บทบาทสตรีในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน	ทำเอง	จ้าง	พ่อบ้านทำ	ไม่ตอบ	รวม
1. มีหน้าที่ในการจัดเตรียมอาหารหรือจัดหาอาหารให้แก่สมาชิกในครัวเรือน	120 (100)	0	0	0	120(100)
2. ดูแลเลี้ยงบุตร	111 (92.5)	0	0	9(7.5)	120(100)
3. ทำความสะอาดบ้านเรือนหรือกำจัดขยะ	120(100)	0	0	0	120(100)
4. ดูแลสมาชิกในครอบครัว เช่น ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยทุพพลภาพ	93(77.5)	0	0	27(22.5)	120(100)
5. ดูแลทรัพย์สินต่าง ๆ ในบ้าน	105(87.5)	0	0	3(2.5)	108(90)

จากตารางพบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านมีบทบาทหน้าที่ในการจัดการเรื่องภายในครัวเรือนด้วยตัวเองทั้งหมดและมีส่วนน้อยที่พ่อบ้านจะทำ โดยหน้าที่หลัก ๆ สตรีกลุ่มแม่บ้านทำหน้าที่ในการจัดเตรียมอาหารหรือจัดหาอาหารให้แก่สมาชิกในครัวเรือน ซึ่งจะต้องทำตั้งแต่เช้าเตรียมอาหารให้บุตรเพื่อนำไปโรงเรียน ให้สามีเพื่อไปทำงานทำไร่ หลังจากนั้นก็จะทำความสะอาดบ้านเรือน ซักผ้า ถ้ามีสมาชิกผู้สูงอายุก็จะดูแลเตรียมอาหารไว้ให้หรือไม่ก็จะดูแลด้วยตนเอง ส่วนทางด้านกรดูแลทรัพย์สินต่าง ๆ นั้น จะช่วยกันดูแลกับสามี นอกจากนี้จะได้รับหน้าที่ดูแลรับผิดชอบภายในชุมชน

ตารางที่ 10 บทบาทในการผลิต

ท่านมีที่ทำกินของตนเอง	จำนวน	ร้อยละ
ทำเอง	50	41.7
จ้าง	2	1.7
จ้างและทำเอง	27	22.5
ไม่ทำ	41	34.1
รวม	120	100

ท่านมีสวนปลูกไม้ผล	จำนวน	ร้อยละ
ไม้ผลผสม	71	59.2
กล้วย	23	19.2
ลำไย/ลิ้นจี่	17	14.2
มะม่วง	25	20.8
อื่น ๆ	6	5.0
รวม	142	118.4
ท่านมีสวนปลูกไม้ดอกไม้ประดับ	จำนวน	ร้อยละ
ดาวเรือง	4	3.3
บานไม่รู้โรย	3	2.5
รวม	7	5.8
ท่านทำการเพาะเห็ด/ปลูกผักต่าง ๆ	จำนวน	ร้อยละ
เห็ดฟาง	2	1.7
เห็ดเป่าฮื้อ	2	1.7
มะเขือเทศ	19	15.8
พริกขี้หนู/พริกหนุ่ม	24	20.0
มะเขือเปราะ	6	5.0
ถั่วฝักยาว	39	32.5
รวม	92	76.7
ท่านมีการเลี้ยงสัตว์	จำนวน	ร้อยละ
ไก่	104	86.7
หมู	54	45.0
วัว	19	15.8
วัวนม	2	1.7
เป็ด	28	23.3
เลี้ยงปลา	14	11.7
รวม	221	184.2

ท่านทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
แกะสลัก	1	0.8
ทอผ้า	3	2.5
ของที่ระลึก	2	1.7
ตัดเย็บเสื้อผ้า	21	17.5
จักสาน	2	1.7
ผลิตอาหารสำเร็จรูป	5	4.2
ผลิตขนมสำเร็จรูปบรรจุภัณฑ์	2	1.7
อื่น ๆ	9	7.5
รวม	45	37.6
ท่านทำหัตถกรรมในครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
แกะสลัก	1	0.8
จักสาน	4	3.3
ตัดเย็บเสื้อผ้า	21	17.5
ผลิตของชำร่วย	2	1.7
ทำอาหารจากผลิตภัณฑ์ปลา	9	7.5
อื่น ๆ	13	10.8
รวม	50	41.6

* เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางพบว่า สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีที่นาเป็นของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 41.7 โดยมีการปลูกทั้งข้าวเหนียวและข้าวเจ้าเพื่อบริโภคและจำหน่าย มีสวนปลูกไม้ผลผสม คิดเป็นร้อยละ 59.2 มีจำนวนน้อยในการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ การปลูกพืชสวนครัวผักนิยมปลูก มะเขือเทศ พริกหนุ่ม และถั่วฝักยาว คิดเป็นร้อยละ 32.5 ส่วนการเลี้ยงสัตว์จะมีทำฟาร์มไก่และปลา สัตว์ที่นิยมเลี้ยงมาก คือ ไก่ และยังมีการส่งเสริมอุตสาหกรรมและหัตถกรรมภายในชุมชนอีกด้วย เช่น การทำอาหารจากผลิตภัณฑ์ปลา ส่วนมากจะมีการตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป คิดเป็นร้อยละ 17.5 โดยมีการจัดกลุ่มขึ้น

ตารางที่ 11 บทบาทในชุมชน

กิจกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม	จำนวน	ร้อยละ
การปลูกผักปลอดสารพิษ	11	9.2
การรักษาแหล่งน้ำ	79	65.8
รักษาความสะอาดบริเวณบ้านและรอบ ๆ	100	83.3
อื่น ๆ	1	0.8
รวม	191	159.1
ปัญหาในการดำเนินงานภายในกลุ่ม	จำนวน	ร้อยละ
ขาดรายได้	22	18.3
ขาดผลประโยชน์	10	8.3
ขาดความร่วมมือ	80	66.7
ความไม่เข้าใจกัน	49	40.8
อื่น ๆ	12	10.0
รวม	173	144.1
การสร้างเครือข่ายภายในชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
การมีส่วนร่วม	55	45.8
ความสัมพันธ์	82	68.3
การติดต่อสื่อสาร	29	24.2
บทบาทหน้าที่	21	17.5
รวม	187	155.8
การสร้างเครือข่ายภายนอกชุมชนที่มีการเชื่อมโยง มาจาก อำเภอ จังหวัด หรือองค์กรอื่น ๆ	จำนวน	ร้อยละ
การมีอำนาจ	3	2.5
ความสัมพันธ์	98	81.7
การแลกเปลี่ยนข่าวสาร	18	15.0
การบริการ	79	65.8
รวม	198	165

การเข้าถึงทรัพยากรและได้รับผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น	จำนวน	ร้อยละ
มาก	43	35.8
ปานกลาง	73	60.8
น้อย	4	3.4
รวม	120	100
ผู้ดูแลความเป็นระเบียบในชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
องค์การบริหารส่วนตำบล	59	49.2
กำนัน	31	25.8
ผู้ใหญ่บ้าน	117	97.5
กลุ่มแม่บ้าน	10	8.3
อื่น ๆ (ตำรวจ)	4	3.4
รวม	221	184.1
การจัดอบรมพิเศษแก่สตรีในด้านต่าง ๆ	จำนวน	ร้อยละ
การฝึกอบรมเป็นผู้นำ	51	42.5
การเข้าใจภาวะตลาด/เศรษฐกิจ/สินค้าต่าง ๆ	10	8.3
ความรู้ด้านกฎหมาย	55	45.8
ไม่ตอบ	4	3.4
รวม	120	100
การเข้าสู่อำนาจของสตรีทำหน้าที่	จำนวน	ร้อยละ
มีหน้าที่เป็นหัวหน้ากลุ่ม	62	51.7
มีตำแหน่งบริหารระดับท้องถิ่น	38	31.7
ความเสมอภาคระหว่างชายและหญิง	17	14.2
ไม่ตอบ	3	2.4
รวม	120	100

การเข้าสู่อำนาจของสตรีที่ถูกต้องตามกฎหมาย	จำนวน	ร้อยละ
การได้รับเลือกจากสมาชิกภายในกลุ่ม	40	33.3
การได้รับเลือกทางราชการ	69	57.5
การเป็นอาสาสมัคร	7	5.8
อื่น ๆ	4	3.4
รวม	120	100
ผลงานของกลุ่มแม่บ้านที่เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
การจัดการขยะมูลฝอย	62	51.7
การจัดการเรื่องน้ำดื่ม น้ำใช้ในครัวเรือนและด้านการเกษตร	17	14.2
การถนอมอาหาร	88	73.3
การอบรมด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม	9	7.5
อื่น ๆ	10	8.3
- ขนบ	7	5.8
- ร่วมกันทำความสะอาดถนนหนทาง	1	0.8
รวม	194	161.6
ประเพณีท้องถิ่นของท่านในรอบปี	จำนวน	ร้อยละ
ปอยหลวง	47	39.2
ยี่เป็ง	103	85.8
สงกรานต์	119	99.2
เลี้ยงผีเหมืองฝาย	27	22.5
สลากภัตร	110	91.7
อื่น ๆ - ผ้าป่า	9	7.5
- ขึ้นบ้านใหม่/งานบวช	5	4.2
รวม	420	350.1

ท่านเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีท้องถิ่นในฐานะ	จำนวน	ร้อยละ
ประธานจัดงาน	1	0.8
รองประธาน	2	1.7
กรรมการ	8	6.7
สมาชิกในชุมชน	97	80.8
ไม่ตอบ	12	10.0
รวม	120	100
ประเพณีเหล่านี้เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนในลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
การสืบชะตา	11	9.2
การสะเดาะเคราะห์	12	10.0
การสืบทอดประเพณีอันดีงาม	88	73.3
การสร้างจิตสำนึก	27	22.5
การสร้างสามัคคีในชุมชนร่วมแรงร่วมใจกัน	91	75.8
การสร้างโครงข่ายในชุมชน	7	5.8
อื่น ๆ	2	1.7
รวม	238	198.3

* เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางพบว่า สมาชิกกลุ่มมีบทบาทในการทำกิจกรรม โดยมีการร่วมมือกันพัฒนาชุมชน ช่วยกันรักษาความสะอาดบริเวณบ้านและรอบ ๆ ชุมชน สมาชิกกลุ่มให้ความสำคัญต่อการรักษาสภาพแวดล้อมในชุมชน แต่เราก็เกิดปัญหาในเรื่องการดำเนินงานภายในกลุ่ม คือ สมาชิกขาดความร่วมมือในการรวมกลุ่ม และยังมีการสร้างเครือข่ายเพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มทั้งภายในชุมชนและภายนอก ชุมชนที่มีการเชื่อมโยงมาจากอำเภอ จังหวัด และองค์กรอื่น โดยการสร้างความสัมพันธ์กัน การเข้าไปมีส่วนร่วม และมีการติดต่อแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างกลุ่มของแต่ละหมู่บ้าน การเข้าถึงทรัพยากรที่มีอยู่ของชุมชนเพื่อนำมาใช้ในการทำให้เกิดประโยชน์ โดยอยู่ภายใต้การดูแลของผู้ใหญ่บ้านที่มีหน้าที่รักษาความเป็นระเบียบของชุมชน และประสานกับหน่วยงานราชการจัดอบรมพิเศษแก่สตรีในด้านต่าง ๆ เช่น

อบรมให้ความรู้ด้านกฎหมายและการฝึกอบรมเป็นผู้นำ ซึ่งเป็นการเข้าสู่อำนาจของสตรีในระดับบริหารท้องถิ่น โดยการได้รับการคัดเลือกจากทางราชการ ผลงานของกลุ่มแม่บ้านที่เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่ผ่านมา หน่วยงานของทางราชการได้มีการส่งเสริมให้ความรู้แก่สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน ในการถนอมอาหารจากวัตถุดิบที่มีอยู่ภายในแต่ละหมู่บ้าน เช่น การทำขนม การทำปลาแดดเดียว การทำน้ำพริกปลาป่น ฯลฯ ส่วนทางด้านกิจกรรมทางด้านการประเพณีท้องถิ่นนั้น แลพบจะทุกหมู่บ้านมีการประกอบพิธีตามประเพณีที่เหมือนกัน คือ ประเพณีสลากภัตรจะมีก่อนช่วงที่จะออกพรรษา และหลังจากนั้นก็จะมีประเพณียี่เป็ง ซึ่งสมาชิกภายในชุมชนจะมีการทำซุ้มประตูป่าของแต่ละบ้าน กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่จะมีฐานะเป็นแค่สมาชิกในการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีเท่านั้น ส่วนทางด้านประเพณีเหล่านี้จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมนั้นจะเป็นไปในลักษณะการสืบทอดประเพณีอันดีงามและการสร้างความสามัคคีของสมาชิกภายในชุมชนเพื่อร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาท้องถิ่นของตน

การวิเคราะห์ข้อมูลสมมุติฐาน

ตารางที่ 12 สตรีที่มีตำแหน่งหน้าที่ในชุมชนแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน

ตำแหน่งหน้าที่ในชุมชน	การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน			รวม
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย	
ประธานกลุ่มแม่บ้าน	2 (1.7)	0	0	2 (1.7)
รองประธานกลุ่มแม่บ้าน	3 (2.5)	2 (1.7)	0	5 (4.2)
สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน	24 (20.0)	83 (69.2)	6 (5.0)	113 (94.2)
รวม	29 (24.2)	85 (70.9)	6 (5.0)	120 (100)

จากสถิติตัวเลขดังแสดงในตารางที่ 12 แสดงให้เห็นว่าสตรีที่มีตำแหน่งเป็นประธานกลุ่มแม่บ้านจะร่วมในกิจกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อมทุกครั้ง รองประธานกลุ่มแม่บ้านส่วนหนึ่งจะเข้าร่วมทุกครั้งซึ่งส่วนหนึ่งจะขาดไปบ้างเป็นบางครั้ง สำหรับสมาชิกกลุ่มแม่บ้านส่วน

ใหญ่ (ร้อยละ 69.2) จะเข้าร่วมกิจกรรมเป็นบางครั้ง และมีส่วนหนึ่ง (ร้อยละ 20.0) ที่เข้าร่วมทุกครั้ง

ผลการทดสอบค่าไคว์สแควร์ (chi-square) ซึ่งเท่ากับ 13.8 เมื่อเทียบกับค่าในตารางระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95.0 (0.05) ได้เท่ากับ 12.6 ซึ่งน้อยกว่าค่าที่คำนวณได้ สรุปได้ว่าตำแหน่งที่ต่างกันของสตรีมีส่วนทำให้สตรีมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมต่างกัน

ตารางที่ 13 สตรีที่มีฐานะทางการเงินแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน

รายได้ต่อปี	การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน			รวม
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย	
น้อยกว่า 10,000 บาท	2 (1.7)	10 (8.3)	1 (0.8)	13 (10.8)
10,001-30,000 บาท	8 (6.7)	21 (17.5)	1 (0.8)	30 (25.0)
30,001-50,000 บาท	10 (8.3)	20 (16.7)	2 (1.7)	32 (26.7)
50,001 บาทขึ้นไป	9 (7.5)	34 (28.3)	2 (1.7)	45 (37.5)
รวม	29 (24.2)	85 (70.8)	6 (5.0)	120 (100)

จากสถิติตัวเลขดังแสดงในตารางที่ 13 แสดงให้เห็นว่าสตรีที่มีฐานะทางการเงิน ส่วนใหญ่จะมีรายได้ 50,000 บาทขึ้นไป (ร้อยละ 28.3) ผลการศึกษาค่าไคว์สแควร์ ซึ่งเท่ากับ 2.4 ซึ่งค่าสถิติไคว์สแควร์ที่ได้จากตารางเท่ากับ 12.6 แสดงว่า รายได้ต่อปีไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของกลุ่มสตรีนั้นก็คือ สตรีที่มีฐานะแตกต่างกันไม่ได้ทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน

ตารางที่ 14 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนที่แตกต่างกันทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการจัดการขยะ	การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม			รวม
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย	
ทราบ	29 (24.2)	84 (70.0)	6 (5.0)	119 (99.2)
ไม่ทราบ	0	1 (0.8)	0	1 (0.8)
รวม	29 (24.2)	85 (70.8)	6 (5.0)	120 (100)
ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการน้ำเสียจากบ้านเรือนไร่นา และฟาร์ม	การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม			รวม
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย	
ทราบ	22 (18.3)	68 (56.7)	4 (3.3)	94 (78.3)
ไม่ทราบ	7 (5.8)	17 (14.2)	2 (1.7)	26 (21.7)
รวม	29 (24.1)	85 (70.9)	6 (5.0)	120 (100)
ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการกำจัดสิ่งปฏิกูลต่างๆ	การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม			รวม
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย	
ทราบ	21 (17.5)	79 (65.8)	6 (5.0)	106 (88.3)
ไม่ทราบ	8 (6.7)	6 (5.0)	0	14 (11.7)
รวม	29 (24.2)	85 (70.8)	6 (5.0)	120 (100)
ความรู้ความเข้าใจการจัดการถนนกรูงรัง	การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม			รวม
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย	
ทราบ	11 (9.2)	51 (42.5)	1 (0.8)	63 (52.5)
ไม่ทราบ	18 (15.0)	34 (28.3)	5 (4.2)	57 (47.5)
รวม	29 (24.2)	85 (70.8)	6 (5.0)	120 (100)
ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการติดป้ายโฆษณาแผ่นปลิวขายสินค้า แผ่นปลิวหาเสียงที่ติดตามรั้วบ้าน เสาไฟฟ้า	การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม			รวม
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย	
ทราบ	26 (21.7)	66 (55.0)	3 (2.5)	95 (79.2)
ไม่ทราบ	3 (2.5)	19 (15.8)	3 (2.5)	25 (20.8)
รวม	29 (24.2)	85 (70.8)	6 (5.0)	120 (100)

สาธารณูปโภคที่ชำรุด เช่น ถนน สะพาน ที่อ่านหนังสือหมู่บ้าน ศาลาพักร้อน ลำเหมือง สาธารณะเป็นเรื่องที่ชุมชนต้องช่วยกันดูแลรักษา	การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม			รวม
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย	
ทราบ	27 (22.5)	84 (70.0)	4 (3.3)	115 (95.8)
ไม่ทราบ	2 (1.7)	1 (0.8)	2 (1.7)	5 (4.2)
รวม	29 (24.2)	85 (70.8)	6 (5.0)	120 (100)
การกองวัสดุก่อสร้างตามถนน สถานที่สาธารณะ กีดขวางการจราจร เป็นเรื่องที่ชุมชนจะต้องดูแล	การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม			รวม
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย	
ทราบ	26 (21.7)	71 (59.2)	4 (3.3)	101 (84.2)
ไม่ทราบ	3 (2.5)	14 (11.7)	2 (1.7)	19 (15.9)
รวม	29 (24.2)	85 (70.9)	6 (5.0)	120 (100)
ตำราง (คลอง) ส่งน้ำสาธารณะหรืออื่น ๆ ชำรุดเสียหาย ชุมชนต้องรับผิดชอบช่วยกันดูแลรักษา	การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม			รวม
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย	
ทราบ	29 (24.2)	83 (69.2)	4 (3.3)	116 (96.7)
ไม่ทราบ	0	2 (1.7)	2 (1.7)	4 (3.4)
รวม	29 (24.2)	85 (70.9)	6 (5.0)	120 (100)
สมาชิกในชุมชนหรือบุคคลภายนอกนำเอาสิ่งที่เป็นภัยอันตรายต่อชุมชน สมาชิกจักต้องช่วยกันดูแล ขจัดสิ่งเหล่านี้ออกไป	การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม			รวม
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย	
ทราบ	29 (24.2)	83 (69.2)	5 (4.2)	117 (97.6)
ไม่ทราบ	0	2 (1.7)	1 (0.8)	3 (2.5)
รวม	29 (24.2)	85 (70.9)	6 (5.0)	120 (100)
สมาชิกในชุมชนหรือผู้มีอิทธิพล แสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรและอื่น ๆ จากชุมชนมากเกินไป เป็นเรื่องที่ชุมชนต้องช่วยกันแก้ไข	การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม			รวม
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย	
ทราบ	29 (24.2)	83 (69.2)	5 (4.2)	117 (97.6)
ไม่ทราบ	0	2 (1.7)	1 (0.8)	3 (2.5)
รวม	29 (24.2)	85 (70.9)	6 (5.0)	120 (100)

จากผลการศึกษา ได้ค่าสถิติไควสแควร์ เท่ากับ 0.4 ซึ่งค่าสถิติไควสแควร์ที่ได้จากตาราง เท่ากับ 5.9 แสดงว่าความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการจัดการขยะไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งก็คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการจัดการขยะที่แตกต่างกันไม่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน ความเข้าใจในเรื่องการจัดการน้ำเสียจากบ้านเรือน ไร่นาและฟาร์มที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม แสดงว่าความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการน้ำเสียจากบ้านเรือน ไร่นาและฟาร์มที่แตกต่างกันไม่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการกำจัดสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม แสดงว่าความรู้ความเข้าใจในเรื่องการกำจัดสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ที่แตกต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการถนนรกรุงรังมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม แสดงว่าความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการจัดการถนนรกรุงรังที่แตกต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการถนนรกรุงรังมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม แสดงว่าความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการจัดการถนนรกรุงรังที่แตกต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน ความรู้ความเข้าใจที่แตกต่างกันในเรื่องการติดป้ายโฆษณา แผ่นปลิวขายสินค้า แผ่นปลิวหาเสียงที่ติดตามรั้วบ้านไม่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน ความเข้าใจในเรื่องสาธารณูปโภคที่ชำรุด (เช่น ถนน สะพาน ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ศาลาพักผ่อน ลำเหมืองสาธารณะ) มีความสัมพันธ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อม แสดงว่าความรู้ความเข้าใจที่แตกต่างกันในเรื่องสาธารณูปโภคที่ชำรุด (เช่น ถนน สะพาน ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ศาลาพักผ่อน ลำเหมืองสาธารณะ) เป็นเรื่องที่ชุมชนต้องช่วยกันดูแล มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการกองวัสดุก่อสร้างตามถนน สถานที่สาธารณะ กีดขวางการจราจรทางน้ำเป็นเรื่องที่ชุมชนต้องช่วยกันดูแลรักษา ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม แสดงว่าความรู้ความเข้าใจที่แตกต่างกันเกี่ยวกับเรื่องการกองวัสดุก่อสร้างตามถนน สถานที่สาธารณะ กีดขวางการจราจรทางน้ำ เป็นเรื่องที่ชุมชนต้องช่วยกันดูแลรักษา ไม่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการดูแลรักษา ลำราง (คลอง) ส่งน้ำสาธารณะ บ่อน้ำสาธารณะ หรือ อื่น ๆ ที่ชำรุดเสียหายเป็นเรื่องที่ชุมชนต้องช่วยกันดูแลรักษา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม แสดงว่าความรู้ความเข้าใจที่แตก

ต่างกันในเรื่องการดูแลรักษา ถ้ำร้าง (คลอง) ส่งน้ำสาธารณะ บ่อน้ำสาธารณะ หรือ อื่น ๆ ที่
ชำรุดเสียหายเป็นเรื่องที่ชุมชนต้องช่วยกันดูแลรักษา มีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่ง
แวดล้อมแตกต่างกัน ความรู้ความเข้าใจการดูแลรักษาทรัพยากรของชุมชน ไม่ให้ผู้ใช้
แสวงหาผลประโยชน์มากเกินไป ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม
เสื่อม แสดงว่าความรู้ความเข้าใจการดูแลรักษาทรัพยากรของชุมชน

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University